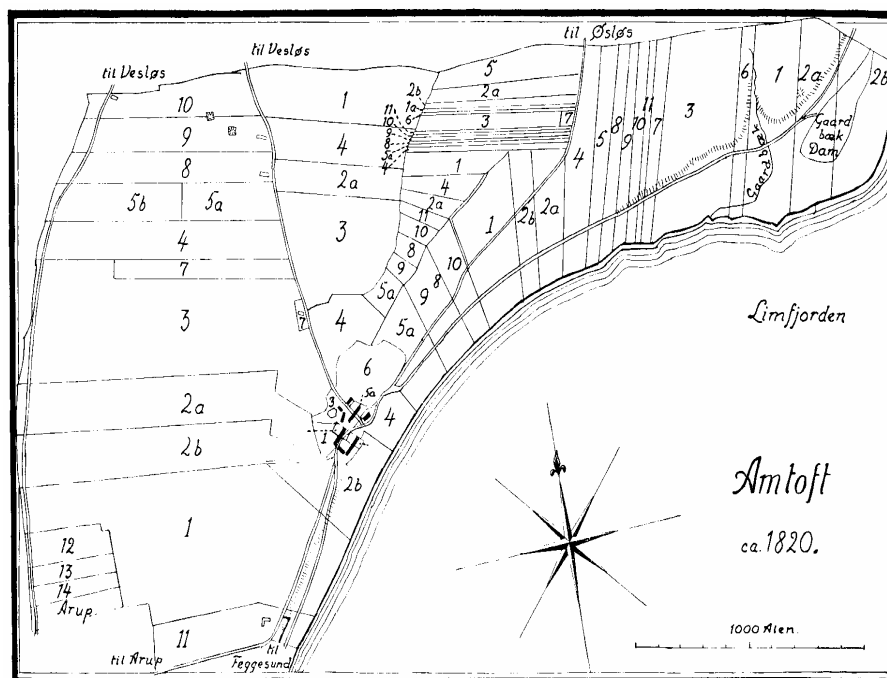

AMTOFTEGAARD

Fra Gaard til By

Af JULIUS HVAMSTRØM

Kort, tegnet paa Grundlag af "Kopie Kort Over Amtoftegaardenes Mark beliggende Paa Hannes, udi Thisted Amt. Opmaalt Aar 1795 af N. Offeren og Deelt 1796 af O. Munch". Kopikortet, der sikkert er tegnet efter Udskiftningskortet, blev 1818 godkendt til Brug ved Matrikuleringen, hvorefter Matrikelnumre og Skellinier mellem de paa den Tid eksisterende Lodder blev paaført. Huse, opført paa de nye Lodder, er angivet som smaa, tomme Rammer. Kortets Titel ændredes ved Overstregninger og Tilføjelser til: "Kopie Kort Over Amtofte Byes Jorder, beliggende udi Arup Sogn, Vester Han Herred, Thisted Amt".

Ejervavnne, paaført Kortet:

Matr.

Nr.

- 1 a. Anders Ingvordsen.
- 2 a. Christen Andersen (Kold).
- 2 b. Christen Bach.
3. Erik Christensen (Amtoft)
4. Niels Rødbroe (overstreget).
- Michel Jensen (Kirkegaard).
5. Godik Henriksen (senere delt i 5 a og 5 b).
6. Christen Møller.
7. Niels Christensens Enke (overstreget).
- Mads Bach.
8. Niels Eriksen (overstreget).
- Jens Tang.
9. Johan Frederik Møller.
10. Peder Stærk.
11. Peder Olesen.
12. Christen Jensen Smed.
13. Niels Jensen Vittrup (overstreget).
- Ole Christensen.
14. Christen Jensen.

Et stykke Jord (angivet i nederste venstre Hjørne af Kortet) blev henlagt under Arup By, hvorefter Amtoft Bys Hartkorn var 16-40-1½ mod tidligere 16-5-3-0.

AF VALDEMAR SEJRS JORDEBOG fremgaar det, at Kongerne eller Kronen paa den Tid havde meget Jordegods i Hanherred og især paa Hannæs. Og selv om Amtoftegaard ikke nævnes saaledes som "vor Ejendom paa Tømmeby Mark og i Langvad", kan vi være sikker

paa, at Gaarden fra de ældste Tider har været Kronens Ejendom.

Amtoftegaard har aldrig været hverken Herregaard eller Hovedgaard, som den benævnes flere Steder, men kun en stor Bondegaard, der altid har været beboet af Bønder. Som Regel nævnes der kun to Fæstere, men der

har været Tider, hvor der har været baade tre og fire Fæstere foruden deres nærmeste Slægtninge, der ogsaa har boet paa Gaarden.

Efter Matrikelen 1664 havde Amtoftegaard 29 Td. Hartkorn, og det lyder jo lidt meget til en Bondegaard, men paa den Tid var der Bøndergaarde, som havde helt op til 40 Td. Hartkorn. I Matrikelen 1688 ansattes Hartkornet til 16 Td. 5 Skp. 3 Fdk., hvad der sikkert var mere passende til Gaardens Areal, der efter Markbogen 1683 udgjorde ca. 155 Td. Land foruden Kær og Hede samt anden Græsningsjord. Naar Amtoftegaard alligevel nævnes som Amtofte Gods og endda som Amtofte Len, skyldes det, at Gaarden sammen med andre Gaarde paa Hannæs meget af Tiden var pantsat til velhavende Stormænd, der havde laant Kronen Penge. Tit var den pantsat sammen med noget andet spredt Smaagods, der gik under Navnet Rekhals eller Strehals Gods, hvoraf det meste laa paa Mors.

Den første, som vides at have noget med Amtoftegaard at gøre, var Niels Egesen (Lange), antagelig den samme Niels Egesen, der var den holstenske Grev Klaus behjælpelig med at belejre Aalborghus og som til Belønning fik en Del Jordegods i Nørrejylland. Amtoftegaard har sikkert været derimellem. I hvert Tilfælde maatte Niels Egesens Søstersønner Jakob og Palle Kirt 1408 erkende, at Gaarden var Krongods, og da fik Dronning Margrethe Skøde paa den tillige med en Del andre Gaarde paa Hannæs, som ogsaa var nappet fra Kronen. 1494 faar Ridder Anders Friis Amtoftegaard og Gods i Pant for en Sum Penge, som hans Pantebrev udviser, fri for al kongelig Tyngde og Tjeneste, saa længe han lever. Og naar han er død, skal hans Arvinger forskrevne Gods beholde, saalænge det afløses dem for saadan Sum Penge, som Amtofte Gods for i Pant staar ifølge Pantebrevet. Efter Anders Friis' Død 1502 indløser Anders Skeel det for 742 Mark lybsk.

Og naar undtages Niels Stygge og Hack Ulfstand, der en kort Tid havde Amtoftegaard i Pant, er det Medlemmer af Slægten Skeel, der i ca. 100 Aar har den som Pant. Først Hans Skeel og saa dennes Søn Yver Skeel. 1540 faar Yver Skeels Enke, Fru Kirsten, Følgebrev til Amtoftegaards Len i Nørrejylland, og Bønderne svarer indtil videre, til det bliver ordnet med hende. Samme Aar fik Niels Skeel Brev paa at maatte nyde Amtofte Len efter det Pantebrev, som hans Broder Yver Skeel havde derpaa, og 1553 har han Amtoftegaard og Strehals Gods i Pant for 900 Mark dansk, 740 Mark lybsk og 200 Daler. Niels Skeel havde ogsaa Thistedgaard i Pant for 2000 Daler. 1561 faar Karen Krabbe, Niels Skeels Enke, Følgebrev til Bønderne under Thistedgaard og Rekhals Gods paa Mors og Hannæs, og 1563 forhøjes pantet med 500 Lod Sølv, som hun har laant Kronen. 1586 døde Karen Krabbe, og Datteren Ingeborg Skeel til Voergaard overtager saa Pantet.

Efter hendes Død 1604 kommer Amtoftegaard under Hald Len. 1634 faar Bønderne Christen Brun og Tomas Svenningsen paa Amtoftegaard Tilhold om, at de skal fratræde Gaarden, da Jørgen Navl, Løjtnant under Kompagniet i Hald Len, skal have den, da den er udlagt ham til hans Embede, dog at Bønderne faar deres bevislige Fæste igen. Det har nok nærmest været en Formssag med

denne Fraflytning. I hvert Fald sad den ene af Fæsterne endnu 1664 paa Gaarden, og da boede Jørgen Navl paa Klim Oddegaard, der sikkert var hans Fædrenehjem.

Fæsterne under Kronen og især paa det spredte Gods havde jo en nogenlunde rolig Tilværelse. De var fri for Hoveriet, men Afgifterne kunde være tyngende nok. Fra Frederik den Andens Tid har man en Fortegnelse over Afgiften fra Amtofte Gods og Strehals Gods tilsammen. Afgiften var: 4 Td. Rug, 201 Td. Byg, 3 Td. Smør, 36 Svin, 36 Faar og Lam, 30 Gæs og 54 Høns, 1 Skovvogn, 37 Gæsteriheste og 12 Jernkloder. Til Sammenligning kan nævnes, at Fæsterne Gregorius og Petrus paa Amtoftegaard 1408 tilsammen skulde af med ca. 18 Td. Korn, men den samlede Afgift fra Gaardene paa Hannæs var ca. 90 Td. Korn.

Omkring 1680 bliver Amtoftegaard udlagt til Ryttergodset og bliver saa Ryttergaard, til den 1716 sælges til Stiftsamtmænd i Aalborg, Friherre Rudolf von Gersdorff. Prisen var 35 Rigsdaler pr. Td. Hartkorn. Han ejede i Forvejen Thistedgaard, hvor han nok en Tid har boet. Som bekendt var det ham, der ønskede en tysk Prædiken en Gang imellem i Thisted Kirke. Han døde 1729 i Holstebro som den rige Bryggerenke Karen Solgaards fjerde Mand.

1742 solgte Karen Solgaard Amtoftegaard til Selvejer og Skudehandler Christen Christensen Klim for 1000 Rigsdaler. Christen Klim var en meget velhavende Mand, der ejede meget Jordegods paa Hannæs foruden Arup og Vust Kirker. Han var gift med Dorthea Kirstine Obel, Datter af Sognepræsten i Øsløs Ole Obel. Christen Klim boede ikke paa Amtoftegaard, men ved Skiftet efter ham 1776 boede Datteren Sofie Marie Christensdatter, gift med Christen Christensen Torup, paa den ene Halvdelen af Gaarden, medens den anden Halvdelen beboedes af Chresten Skammelsen og Anders Christensen. De svarede i aarlig Landgilde 10 Rigsdaler og 4 Mark. Gaarden var da nogenlunde bebygget og besat.

Christen Klims Arvinger solgte Amtoftegaard og Arup Kirke til Selvejer og Skudehandler Anders Ingvordsen, der ligesom Christen Klim stammede fra de gamle Skudehandlerslægter i Vester Hanherred (se Aarbog 1942 og 1943). Fra Christen Christensen Klim fik han Skøde paa Kirken (udstedt 28. Okt. 1780, tinglæst 17. Febr. 1781), og Aaret efter fik han fra Christen Christensen Torup Skøde paa Amtoftegaard, som den stadig benævnes, skønt det kan ses, at det ikke har været en Gaard, Anders Ingvordsen overtog, men en hel lille Landsby (Skødet udstedt 9. Sept. 1871, tinglæst 15. April 1782).

Hvornaar Amtoftegaard er blevet delt i flere Brug, bliver vanskeligt at udrede, men dette, at Kirkelodderne ligger mellem Kronens Jorder, og flere andre Ting, kunne tyde paa, at denne Udstykning ligger langt tilbage i Tiden og er foregaaet Tid efter anden. Bemærkelsesværdigt er det, at der paa det originale Kort findes Lodder, der benævnes: Aftægts-Jord. Den første, der faar Skøde paa sin Gaard (Nr. 3), er Erik Christensen Amtoft (Skødet udstedt af Anders Ingvordsen 17. April 1790, tinglæst 11. Maj s. A. paa Hartkorn 4-0-0-0). Han var den fjerde i Rækken af samme Slægt paa Gaarden. Først Skammell Pedersen fra ca. 1670, og saa dennes Søn Chr. Skammelsen fra 1710. Dernæst hans Søn, som ogsaa kaldes Chr. Skammelsen, men ogsaa nævnes Amtoft, fra

1739, og saa dennes Søn Erik Amtoft, der bliver Selvejer 1790 og har Gaarden til 1840, da Sønnen Lars Eriksen faar Skøde paa Gaarden (Købekontrakt af 30. Aug. 1836, tinglæst 8. Okt. s. A.; Skøde udstedt 11. Juni 1840). Omkring 1870 faar Sønnen Erik Larsen den og overlader den 1899 til Sønnen Lars Eriksen. Nu ejes den af dennes Søn Kristen Amtoft.

1812 faar Anders Ingvordsens Søn Christen Andersen Kold Skøde paa en Gaard (Skødet udstedt 28. Januar 1812, tinglæst 13. Febr. s. A. paa Hartkorn 2-0-2-1½), som før var solgt til Chr. Markussen, efter hvem Anders Ingvordsen fik Auktionsskøde. Senere solgte Christen Andersen Kold Gaarden til Anders Christensen (Skøde udstedt 6. August 1854, tinglæst 19. Aug. s. A).

Ved Anders Ingvordsens Død 1815 er der kun ca.

Halvdelen af Ejendommene tilbage og Kirken, der tilsammen ved Skiftet takseredes til 11800 Rigsdaler. I Enken Inger Marie Christensdatters Tid (hun døde 1836) fik følgende Skøde paa deres Ejendomme: Christen Bach, Mikkel Jensen Kirkegaard, Godik Henriksen, Peder Olsen, Jens Tange, Johan Frederik Møller, Peder Stærk, Christen Vittrup og Ane Christensdatter. De fleste af ovennævnte havde ikke nogen Tilknytning til Anders Ingvordsen, men kun til Erik Amtoft, til den Slægt, der sikkert gennem alle Tider har siddet paa Amtoftegaard. Anders Ingvordsen og Inger Marie Christensdatter efterlod sig fire Sønner og fem Døtre. Fra dem og fra Erik Amtofts Børn stammer de fleste af Beboerne i Arup Sogn.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1958, side 347-354)